

Pere Sala: "Els espais periurbans, que tradicionalment hem abandonat, avui es projecten com espais de futur i de generació d'identitat"

Entrevistem el director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya. Els territoris periurbans, entre els quals s'hi compten els pobles que conformen la DO Alella, són territoris de futur i espais estratègics. I la vinya, com a cultiu, ha de jugar un paper important.

TEXT: MONTSERRAT SERRA

Pere Sala reflexiona sobre els territoris periurbans i sobre la importància que hi té la vinya.

CEDIDA

Quedem amb Pere Sala, director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya, per pujar fins al mirador de Sant Mateu. Aquest punt elevat mostra d'una manera diàfana la proximitat amb Barcelona, amb el mar de referència, i com han crescut els pobles del Baix Maresme en les últimes dècades, a partir del model d'urbanització fins a dalt de tot de la muntanya, entre uns boscos que durant les mateixes dècades han guanyat per golejada les parcel·les de vinya, que durant la primera meitat del segle XX ocupaven pràcticament tots els turons de la Serralada de Marina i la Serralada Litoral. Després el portem a dalt de tot de la vall de Rials i a dalt de tot de la vall Cirera, les dues valls vinícoles de la DO Alella. El responsable de l'Observatori queda impactat per aquests espais vinícoles, agraris, en aquests pobles del costat de Barcelona. I és en aquest entorn que reflexiona sobre els territoris periurbans i sobre la importància que hi té la vinya.

"Els espais periurbans, que són els espais que tradicionalment hem abandonat més i que hem deixat al marge, que els hem descuidat perquè ens hem mirat

més el centre i l'espai públic urbà, avui es projecten com els espais de futur i ajuden a generar identitat. La mateixa pandèmia ens ho ha acabat de confirmar, perquè ens ha fet redescobrir els entorns de les ciutats i de cop s'han convertit en els espais saludables fora del nucli. Són els llocs on anem a caminar, a desconectar, a esbargir-nos, a fer salut, on podem educar sobre els seus valors, i els tenim a tocar. Són, a més, els espais estratègics que ens han de proveir d'aliments sans i de proximitat en el futur i donar

Són espais estratègics que ens han de proveir d'aliments sans i de proximitat

resposta a uns consumidors cada vegada més preocupats per la qualitat i la seguretat alimentàries. A més, ens poden proveir energèticament a través de plantes fotovoltaiques de mida petita destinades a l'autoconsum que complementin la producció d'energia renovable en sotes residencials i industrials propers. Per tant, les vores urbanes són indrets que sovint hem marginat, però en el futur han d'esdevenir

OSCAR PALLARÉS

Pere Sala: "Construir urbanitzacions muntanya amunt aquí no només ha implicat situar-se enmig del bosc, amb el creixent risc que ara veiem que té quan hi ha un incendi forestal, o destruir superfície agrícola i forestal o patrimoni històric o crear espais residencials de baixa qualitat paisatgística i amb un impacte visual elevat, sinó que també implica problemes de mobilitat."

fonamentals en les polítiques de planificació. Aquest és un tema que serà cabdal en l'urbanisme del futur. En aquest sentit, uns espais periurbans que tenen vinya, al costat de Barcelona, tenen un potencial molt gran."

Però la realitat d'aquests territoris tan llaminers, perquè són al costat de Barcelona i disposen d'unes bones infraestructures i serveis, és que

superada la pandèmia s'hi construeix més que mai.

Afortunadament, han canviat les dinàmiques tan urbanitzadores dels anys noranta i del principi del segle XXI, aquelles que més van modificar els teixits urbans històrics, caracteritzats per ser compactes i densos, i que construïen enmig dels espais agrícoles i forestals, o fent continus urbanitzats al llarg de la costa. Una prova recent és la des-

classificació que impulsa la Generalitat d'algunes zones urbanitzables del litoral de Catalunya, que pot evitar la construcció de nous habitatges en espais periurbans d'alt interès paisatgístic, reduir l'espai de mobilitat motoritzada privada i guanyar espais d'ús social o de valor natural. El repte en un paisatge mediterrani com aquest és frenar la dispersió urbanística (que en el passat ha fet augmentar

tant el consum de sòl), reduir la dispersió d'usos i artefactes aliens a l'espai agrari i forestal, connectar-los amb els parcs, les places i els passeigs urbans, refer les vores de les ciutats i de les àrees industrials i comercials que estiguin degradades i integrar els valors d'aquest paisatge en mosaic, des dels reconeguts amb un valor patrimonial més alt fins als valors més quotidians, com un criteri

Esdeveniments verema 2022

- Els divendres 9, 16, 23 i 30 de setembre, passejades + berenars de fermentats (pa, formatge i vi). Cal fer reserva
- Dissabte 1 d'octubre, Vinyacat 2022
- Dissabte 19 novembre, NaNo 2022, festa del vi natural i novell

Talcomraja
CELLER

talcomraja.com
Tel. 617 617 180

fonamental en els plans urbanístics del Baix Maresme. El sòl agrari és un sòl de valor extraordinari, perquè és un recurs escàs i perquè també concentra molts valors estètics, socials, històrics i patrimonials. Si a França és un sòl molt protegit, fins al punt que no és gens fàcil de canviar-ne la qualificació, també ho podria ser aquí.

Models caducs. Els POUM s'han planificat des d'una mentalitat del segle XX, no a partir dels reptes que ens presenta el segle XXI.

Sí i amb problemes de mobilitat, com apuntava abans. Construir urbanitzacions muntanya amunt aquí no només ha implicat situar-se enmig del bosc, amb el creixent risc que ara veiem que té quan hi ha un incendi forestal, o destruir superfície agrícola i forestal o patrimoni històric (en part per la manca de sentit de pertinença dels residents amb el lloc), o crear espais residencials de baixa qualitat paisatgística i amb un impacte visual elevat, sinó que també implica uns problemes de mobilitat, perquè t'has de desplaçar amb vehicle, i més encara quan el petroli és cada cop més car... Per tant, és un model que està absolutament esgotat.

I quin paper pot tenir la vinya en aquests territoris periurbans?

El millor tallafoc o el millor model de prevenció d'incendis és el mosaic agrari que hem perdut en aquests territoris periurbans. I aquí, i en altres territoris vitivinícoles del país, la vinya hi pot tenir

un paper fonamental. I més enllà del seu valor ecològic o productiu, el caràcter vitivinícola tan singular d'aquest paisatge metropolità hauria de formar part de la identitat i hauria de fer créixer l'autoestima de la gent d'aquí i de sentir-se orgullosa de viure en un lloc on la vinya ha tingut una gran importància, i conscienciar-se que aquest patrimoni no es pot continuar perdent perquè és un actiu imprescindible de futur. En un moment en què els espais agrícoles periurbans prendran més importància que mai i esdevindran nous patrimonis paisatgístics, la vinya hi pot tenir un rol molt destacat. Per exemple, es podria mirar si on som ara hi ha creixements residencials que

Ens trobem davant un paisatge que és un referent de mediterraneïtat

no s'hagin consolidat i hagin quedat espais urbanitzats inacabats, perquè podrien desclassificar-se i aprofitar-se per replantar nova vinya.

Dins el Catàleg del Paisatge elaborat per l'Observatori, quan s'analitza aquest territori ja es parla de mantenir i potenciar el mosaic agrari format per la vinya, l'horta i la flor ornamental. També s'adverteix que és un mosaic agrari que recula i es constata que es perd, i la recomanació que feu és que s'hauria de reforçar. Aquesta anàlisi ja fa deu anys que la va fer.

Tot el que diu el Catàleg del Paisatge de Catalunya sobre el Baix Maresme i la plana del Vallès, on també hi ha vinya, continua vigent. Es parla de la importància de recuperar i promoure activament l'espai agrari i mantenir el mosaic que esmentes, d'evitar la proliferació d'instal·lacions periurbanes impròpies, de valorar els elements patrimonials agrícoles, de preservar tant les cases d'indians, cases senyoriales del tombant de segle XIX-XX i les masies com l'entorn agrícola, d'aparcar definitivament el model basat en urbanitzacions, de potenciar el reciclatge urbà per evitar l'ocupació de més sòl, de facilitar la connexió paisatgística entre la Serra de Marina i el mar a través de camps, boscs i rieres, o de promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors on la percepció del paisatge sigui més suggerent, entre moltes altres coses. Al catàleg de la regió metropolitana de Barcelona ja apuntàvem que els paisatges periurbans del Baix Maresme esdevenen clau tant pel seu valor productiu com per al gaudi, el lleure i la salut de la població, així com l'assoliment d'un territori menys vulnerable als efectes del canvi climàtic, sobretot a la línia de la costa.

Quins valors aporta la vinya en aquest paisatge?

Aquest paisatge de vinya és molt singular i únic, sobretot al vessant del Maresme de la Serra de Marina, situat a pocs quilòmetres de la línia de la costa, cultivat en terrasses, en terrenys costers, sovint aprofitant fons de vall de

les rieres, i en petites parcel·les. Hi ha una sèrie de valors lligats a la vinya que sovint és més senzill reconèixer-los en paisatges vitivinícoles més extensos, però que aquí també hi són, i que tenen a veure amb la sensació d'ordre i harmonia que comuniquen les fileres de ceps alineades seguint la sinuositat del relleu. Un altre valor té a veure amb els canvis cromàtics al llarg de l'any, del verd clar a la primavera al color daurat de la tardor, que també es pot potenciar com a actiu. També cal destacar el valor de la diversitat agrícola. Una diferència entre el paisatge d'Alella i el del Penedès, per exemple, és que al Penedès la vinya és eminentment un monocultiu i aquí la vinya es combina amb l'horta o la flor ornamental, entre altres cultius. Aquesta varietat paisatgística és un factor de mediterraneïtat molt important que la vinya porta associat des dels romans. Un altre valor d'aquí és el seu patrimoni construït, amb masies, pous, mines, safareigs i la pedra seca. També es destaquen les xarxes de camins, que podrien satisfer les necessitats de mobilitat quotidiana a peu o amb bicicleta i de lleure dels habitants i visitants tot redescobrint l'entorn. En definitiva, ens trobem davant un paisatge que és un referent de mediterraneïtat, que representa tradició i guarda memòria, amb un patrimoni arquitectònic propi i on tots aquests valors prenen molta força perquè estan enganxats al mar, al costat de Barcelona i enmig de la regió metropolitana. ●

Celler Castañé, des de 1971, més que una botiga. Espai de degustació on pots tastar maridatges a tota hora. Vins a copes combinats amb formatge, embotit o foie. Disposem d'una àmplia varietat de vins, caves i licors d'arreu del món. Assessorament professional del nostre sumiller.

Celler Castañé

Et portem el vi a casa. Enviament a domicili

C/ Sant Genís, 1 - 08310 Argentona
Tel. 93 797 11 06 - www.cellercastane.com

Sequeix-nos a:

